

nærmere ind paa de Realitetsændringer, som dette Program undergik ved Kongressen i Erfurt i 1891. Det er dog Omtale værd, at de tyske Socialdemokrater her bortkastede en stor Del af Lassalles stærkt klingende, agitatoriske Læresætninger, og at Kampen derefter førtes videre næsten udelukkende paa Grundlag af Karl Marx.

Noget egentlig nyt i Realiteten bringer Juel Hansens Arbejde ikke, men det er en vel skreven, let læselig Bearbejdelse af det Stof, der findes hos den økonomiske og sociologiske Literaturs bedste Forfattere i vor Tid. Bogen er vel ikke fejlfri, men den vil ved sit gode Stofvalg, sit behagelige Sprog og sine i det hele vel begrundede Anskuelser, utvivlsomt finde taknemmelige Læsere i det store Publikum, hos hvem Trangen til Samfundskundskab bliver større Dag for Dag.

A. J.

»Frikonkurrencen og Socialismen«.

Naar jeg har ønsket at gøre et Par Bemærkninger om Fernando Linderbergs Bog: »Frikonkurrencen og Socialismen«, saa er det fordi jeg gerne vilde have at Bogen skulde ses under en lidt anden Synsvinkel end den, under hvilken Aleksis Petersen-Studnitz i National-økonomisk Tidsskrift for 1895 p. 517 ff. har betragtet den.

Naar der som i denne Anmeldelse anlægges en videnskabelig Maalestok, maa det erkendes, at Bogen har mange Svagheder. Paa samme Tid, som Bogen bærer Præg af en personlig Varme og Sandhedskærlig-

nærmere ind paa de Realitetsændringer, som dette Program undergik ved Kongressen i Erfurt i 1891. Det er dog Omtale værd, at de tyske Socialdemokrater her bortkastede en stor Del af Lassalles stærkt klingende, agitatoriske Læresætninger, og at Kampen derefter førtes videre næsten udelukkende paa Grundlag af Karl Marx.

Noget egentlig nyt i Realiteten bringer Juel Hansens Arbejde ikke, men det er en vel skreven, let læselig Bearbejdelse af det Stof, der findes hos den økonomiske og sociologiske Literaturs bedste Forfattere i vor Tid. Bogen er vel ikke fejlfri, men den vil ved sit gode Stofvalg, sit behagelige Sprog og sine i det hele vel begrundede Anskuelser, utvivlsomt finde taknemmelige Læsere i det store Publikum, hos hvem Trangen til Samfundskundskab bliver større Dag for Dag.

A. J.

»Frikonkurrencen og Socialismen«.

Naar jeg har ønsket at gøre et Par Bemærkninger om Fernando Linderbergs Bog: »Frikonkurrencen og Socialismen«, saa er det fordi jeg gerne vilde have at Bogen skulde ses under en lidt anden Synsvinkel end den, under hvilken Aleksis Petersen-Studnitz i Nationaløkonomisk Tidsskrift for 1895 p. 517 ff. har betragtet den.

Naar der som i denne Anmeldelse anlægges en videnskabelig Maalestok, maa det erkendes, at Bogen har mange Svagheder. Paa samme Tid, som Bogen bærer Præg af en personlig Varme og Sandhedskærlig-

hed, som er velgørende i vore Dage, har den et Præg af Ufærdighed og er fuld af umodne Læsefrugter og lidet undersøgte Citater, som ikke taale at ses i Videnskabens Lys, og hvorved Forfatteren hindres i at skifte Sol og Vind lige. Som Bevis paa den længst fastslaaede Kendsgerning, at Dødeligheden i de mindre velstillede Samfundslag er større end i de øvrige Samfundsklasser, anfører han saaledes nogle øjensynlig urigtige Tal, hvorefter Gennemsnitslevealderen i England skal være $34\frac{1}{2}$ Aar, i Fabrikbyen Manchester kun 20 og i Leeds endogsaa kun 17. Naar Forholdene fremstilles med en saa kolossal Overdrivelse, er det Agitatoren, der faar Overhaand. En lignende Overdrivelse findes f. Ex. p. 75, hvor efter et amerikansk Blad en rig Arvings Formue anskueliggøres ved at beregne Indtægten med en Rentefod af 6 pCt. aarlig; det paastaas endvidere, at Kapitalen med en saadan Rentefod vil 4dobles i 21 Aar, medens der i Virkeligheden vil medgaa 24. Disse Exempler kunde forøges med adskillige flere. Hertil kommer, at der er Skævheder i Fremstillingen af den »klassiske Nationaløkonomis« Opfattelse af det sociale Spørgsmaal, og at Forfatteren kommer altfor let til de af ham foreslaaede Foranstaltninger, som sikkert ville have en lang Forsøgenes Periode foran sig, inden man kan have nogen klar Forstaaelse af dem.

Forfatteren vil imidlertid vistnok være den første til at indrømme disse Svagheder, og et tydeligt Vidnesbyrd derom afgiver den Kendsgerning, at han har trukket sig tilbage fra sin Virksomhed for at underkaste sig et fleraarigt Studium af Nationaløkonomien. Uden at ville polemisere med Anmelderen maa jeg nu

ogsaa udtale som min Opfattelse, at Bogen ved Siden af de store Svagheder ogsaa har gode Egenskaber, som med Rette have henledet Opmærksomheden paa den. Det sociale Spørgsmaal er kommet i Forgrunden i den senere Tid, og det vil melde sig med stærkere og stærkere Krav, men endnu er der mange, der skyde det fra sig som sig uvedkommende. Forfatteren har imidlertid en ualmindelig Evne til at interessere de dannede Klasser for dette Spørgsmaal, og han vilde have gjort det i en endnu stærkere Grad, hvis de omtalte Svagheder ikke fandtes i Bogen, og den agitoriske Tendens var traadt mindre frem. Siden afdøde Stiftsfysikus Krebs udgav sine ejendommelige Arbejder om det sociale Spørgsmaal, har den danske økonomiske Literatur ikke haft nogen Forfatter, der saaledes har forstaaet at føre Samfundets Lidelser frem for det dannede Publikums Bevidsthed, og jeg tvivler ikke paa, at naar han har haft Lejlighed til at trænge dybere ind i Nationaløkonomien, og har fundet Kilder, hvoraf han kan øse med større Sikkerhed, vil han kunne gøre en ikke ringe Nytte som socialøkonomisk Forfatter.

Harald Westergaard.
